

**TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET**

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.; 1453 Budapest, Pf. 25.

Tel.: 224-6790

E-mail: kisebbsegkutato@tk.mta.hu; honlap: <http://kisebbsegkutato.tk.mta.hu>

AZ INTÉZET 2018. ÉVI TUDOMÁNYOS TERVE

Az intézet 2018. évi munkatervében megjelölt feladatok szervesen kapcsolódnak az intézet 2016-2019 közötti periódusra szóló, középtávú fejlesztési tervében foglaltakhoz, illetőleg a 2013-ban kijelölt, a kisebbségi kompetenciákra, valamint az interdiszciplináris identitáspolitikai kutatásokra összpontosító új kutatási irányokhoz, továbbá a hazai és nemzetközi együttműködési programokhoz. A végleges kutatási programot jelentős mértékben befolyásolhatják a pályázati eredmények, a hazai megbízások, valamint a nemzetközi együttműködésben kínálgató egyéb lehetőségek. Az idén beadandó NKFIH pályázatok egyrészt a Székelyföldön élő magyarok, mint regionális csoport identitásépítésének a történelmi gyökereit tárják fel, felvázolva annak társadalom- és kultúratudományi kiterjedését, jelenlegi mintázatait történelmi, antropológiai és szociológiai módszerekkel egyaránt. Másrészt a Szolidaritás tartalékai és korlátai című kutatás azokat a helyzeteket kívánja vizsgálni, amelyekben a kiszolgáltatott, kirekesztett társadalmi helyzetű csoportok bár a nyilvánosságban negatív megítélés alá esnek, az e közösségekben élő gyerekek iránt megmarad a segítő szándék. A honlap tartalomfejlesztése, a Digitális Olvasószoba folyamatos bővítése mellett 2018-ban is rendszeres, nyilvános szakmai rendezvények kerülnek megrendezésre, amelyek mellett, az intézet égisze alatt a Regio című online és lektorált folyóirat továbbra is megjelenik.

Az alábbi főbb kutatási témákon belül a következő projekteket tervezzük:

I. Identitáspolitikai tárgyú kutatások

A Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában című, lezárt TK Inkubátor kutatás folytatása az identitáspolitika és a szolidaritás összefüggéseit kívánja elemezni. A Humboldt Egyetem Institut für Migrations- und Integrationsforschung-gal közös kutatás arra keresi a választ, hogy az EU-n belül vándorló emberek hogyan viszonyulnak az Európán kívülről érkezőkhöz és azokhoz a politikai, továbbá civil társadalmi folyamatokhoz, amelyek ezt a jelenséget körülveszik. Ennek keretében, a Németországban élő magyarokra vonatkozó adatfelvétel lehetőséget ad ezeknek az adatoknak a németországi lengyelekkel kapcsolatos eredményekkel való összevetésére is. Folytatódik a moldovai identitáskategóriákat feltáró kutatás is.

II. Kisebbségi kompetenciák című kutatás keretében zajló kutatások

Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben című, az NKFIH által támogatott kutatás célja megvizsgálni azt, hogy milyen intézményen belüli és kívüli, a közvetlen és a tágabb társadalmi környezeti okai vannak annak, hogy egy iskola eredményes tud lenni az ismeretek és kompetenciák átadásában, az alacsony státusú diákok társadalmi mobilitásának előmozdításában, különböző társadalmi helyzetű gyerekek és szülők együttműködésének megteremtésében, különös tekintettel a roma és többségi gyerekek közötti viszonyra. A kutatás keretében idén kvalitatív vizsgálatokra, konkrét terepmunkákra

kerül sor. Szintén az NKFIH által támogatott kutatás foglalkozik a társadalmi mobilitás és etnicitás összefüggéseivel, különös tekintettel az iskolai sikeresség útjaival, kimeneteivel és rejtett költségeivel. Folytatódnak a Genezys 2015 c. survey alapú Kárpát-medencei ifjúságkutatás eredményeinek elemzése is a 2015-ös adatfelvételre alapozva. Az etnikai gazdaság intézményesülésének a kísérletei az erdélyi és a szlovákiai magyarok körében című, az NKFIH által támogatott kutatás központi kérdése arra vonatkozik, hogy Erdélyben és a Felvidéken milyen szerepet játszik az etnicitás a gazdasági együttműködés irányításában, a gazdasági folyamatok regulációjában. A vizsgálatot három szervezeti szinten végzi el a háztartásoktól kezdve a közösségi gazdálkodási formáig, ezek közül 2018-ban a vidéki informális gazdasági kapcsolatokat és a közösségi gazdálkodási formákat vizsgálja interjúk és fókuszcsoporthozos beszélgetések segítségével négy erdélyi és két felvidéki helyszínen. A diverzitás és a jólét összefüggései Erdélyben, a Bolyai Ösztöndíj által támogatott kutatás azt vizsgálja, hogy az etnolingvisztikai diverzitásnak, ezen belül pedig sajátosan az etnikai polarizációnak milyen hatása van a gazdaság fejlődésére és a jóléti viszonyokra a multietnikus Erdélyben. 2018 első felében településszintű statisztikai adatok gyűjtése zajlik, amelyek alapján elkészül Erdély településszintű polarizációs- és diverzitástérképe, illetve a diverzitás változásának a térképe. Ezt követően, a regressziós elemzés fogja lokalizálni a diverzitás és a diverzitás történelmi változásának a parciális hatását a jóléti mutatókra. Az év folyamán lezárul A kisebbségi civil-nonprofit szervezetek működési sajátosságai című doktori kutatás, amely magyarországi, romániai és szlovákiai kisebbségi szervezetek összehasonlító vizsgálatát végzi Pécsen, Kassán és Temesváron.

III. Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

A Németországban élő magyarokkal kapcsolatos, a Humboldt Egyetemmel közös kutatás mellett cél egy, a kivándorolt magyar népesség körében végzett, nagymintás, nem reprezentatív online adatfelvétel elvégzése és annak kielemezése is. Antropológiai terepmunka és interjúk segítségével kívánja feltárni szintén egy új kutatás a tengerentúli magyar diaszpóra visszavándorlásának ideológiai és társadalmi hatásait Magyarországon a 2010-es években. Ezekhez a kutatásokhoz kapcsolódnak az MTA TK-ban nemrégiben elindult Mobilitás Kutatás Centrum keretében tervezett migrációs témájú kutatások is. Lezárul továbbá a Magyar-kínai viszonyok Magyarországon a magyar bérszülők kínai családokhoz fűződő viszonyának tükrében című NKFIH kutatás. Folytatódik A globális hierarchiák poszt-koloniális és poszt-szocialista percepciója: a hollandiai indonézok és magyarok esete című doktori kutatás is.

IV. A kisebbségi magyar közösségek történetére vonatkozó kutatások

A Kisebbségi magyar közösségek a 20. században című lezárt NKFIH projekt eredményeként az év során számos monográfia, forráskiadás és kronológia lát napvilágot, köztük Petrogalli Oszkár, Ligeti Ernő és Szüllő Géza válogatott írásai, valamint a romániai magyarság 1918 és 2017 közötti történelmi kronológiája, pótolva mindezekkel a kutatásokban és a szakirodalomban jelentkező hiányokat. Új, tervezett NKFIH kutatás célja a székely identitásépítés jellegzetességeinek történelmi feltárása. A Bethlen Gábor Alap támogatásával tervezett kisebbségtörténelmi kronológiai adatbázis egységes rendszerezéssel és keresővel integrálná a határon túli magyarokra vonatkozó kronológiákat, illetve egy 1999-2017 közti (Kárpát-medencei) sajtószemlét, és kívánja mindezt hozzáférhetővé tenni internetes szolgáltatásként. A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája című kutatás az év folyamán az 1990 utáni kormányhatározatok alapján vizsgálja a külföldi magyarok

megsegítésére fordított költségvetési támogatásokat, valamint azt kívánja feltárni, hogy mennyiben és milyen szakpolitikai anyagokra támaszkodott ez a szakpolitika. A Magyar-román diplomáciai kapcsolatok Bethlen István miniszterelnöksége idején című NKFIH kutatás keretében befejeződik egy forráskiadvány összeállítása arról, hogy ebben az időszakban a kisebbségi kérdés hogyan jelent meg a két állam közötti diplomáciai kapcsolatokban.

V. Roma tárgyú kutatások

A TK Intézetközi Kutatócsoport által folytatott, a Roma közösségek kutatása modern módszertani alapokon a 21. században című kutatás keretében, az empirikus adatfelvételt követően azok elemzésére és a projektet záró tanulmánykötet szerkesztésére kerül sor. A pedagógiai szaklapok 1978 és 1998 közötti, vonatkozó cikkeinek a tartalomelemzése segítségével befejeződik a romák oktatásával kapcsolatos kérdések a pedagógiai szaksajtó tükrében című doktori kutatás. Folytatódik a Halmazottan a társadalom peremén - a roma LMBTQ közösség szemszögéből című kutatás is. Egy új kutatás a roma gyerekeknek az utóbbi években megemelkedett számú örökbefogadása mögött meghúzódó szempontok, megfontolások, segítő szándékok, ideológiák feltárásával igyekszik feltérképezni és megérteni az örökbefogadó szülőknek – köztük a nagy arányban fellelhető városi, magasan képzett értelmiségi felnőttek – a roma gyerekek örökbefogadásával kapcsolatos etnopolitikai elképzeléseit is.

VI. Kisebbségi jogi-politikai kutatások

A MIME - Mobility, Integration and Multi-lingualism in Europe elnevezésű projekt (EU FP7) célja, hogy a politika számára jól felépített nyelvpolitikai stratégiákat határozzon meg. Az év folyamán a kutatók feladata a nyelv és a kisebbségi jogok összefüggéseinek elemzése lesz. A Kétoldalú szerződéses kapcsolatok és kisebbségvédelem Közép- és Délkelet-Európában című, NKFIH kutatás célja annak feltérképezése, hogy milyen szerepet játszottak és játszanak a kétoldalú szerződések és a nemzetközi aktorok a kisebbségvédelmi normák és intézkedések kialakításában, a nemzeti kisebbségek helyzetének változásában, illetve hogyan értékelik az anyaországok, a honos államok és a nemzeti kisebbségek képviselőiben fellépő különböző szereplők a szomszédos kapcsolatok és a kisebbség-többség viszony alakulását. A választási adatbázisok és az eredményeket összegző monografikus kézirat elkészültével lezárul A személyi elvű autonómiák belső dinamikája Közép- és Délkelet-Európában: öt ország összehasonlító elemzése című, a NKFIH által támogatott kutatás, amely az egyes személyi elvű kisebbségi autonómiák szerves részét képező választások főbb jellemzőit elemzi.

VII. A magyarországi nemzetiségek 20. századi történetét érintő kutatások

A magyarországi németek helyi és regionális szintű aktivitása 1920 és 1945 között című, az NKFIH által támogatott projekt utolsó évében lezárul a megyei levéltárakban zajló anyaggyűjtés és a feltárt események adatbázisba rendezése. Ezeknek segítségével aktív és kereshető tematikus térképek készülnek, amelyek kikerülnek az intézeti honlapra is. A Németek Magyarországon 1950-1990 című NKFIH kutatás keretében az archívumi forrásfeltárás folytatása az év alapvető feladata. A „die helfte hier und die helfte zu hause” - a magyarországi németek története 1944-1953 című kutatás eredményeit egy alapos forráskötet összegzi, amelynek megjelentetése magyar és német pályázati források segítségével történne. Egy monográfia elkészítése a célja annak a kutatásnak, amely a bevándorlás kérdésének

helyét vizsgálja a magyarországi német szervezetek emlékezetpolitikai törekvéseiben 1920 és 1945 között. Új kutatás indul a vecsési németek történetéről a betelepítéstől kezdve egészen napjainkig.

VIII. A kárpát-medencei zsidóságra vonatkozó kutatások

A Zsidó oktatás és gyermekintézmények Magyarországon, 1945-1956 című Bolyai ösztöndíjas kutatásban a tervezett magyar nyelvű összefoglaló kötet és a hozzá kapcsolódó digitális forrásgyűjtemény megszerkesztése az idei év feladata. Egy újonnan induló kutatás célja az 1913 és 1948 között működő zsidó cserkészcsapatok történetének sokoldalú feltárása korabeli források, visszaemlékezések és tárgyi emlékek alapján. A Szegedi Zsidó Hitközséggel közös, a Rothschild Foundation által támogatott digitalizálási és feldolgozási projekt a megyeszékhely zsidó örökségét veszi számba, bő 200 éves iratanyag digitalizálását foglalja magában. A jiddis kultúra története Magyarországon című kutatás célja a jiddis nyelv mindennapos használatának jellegét feltárni művelődéstörténeti és történeti szociolingvisztikai szempontból a legkorábbi magyarországi szöveges emlékektől (15. század), eljutva egészen a mai magyarban fellelhető jiddis eredetű elemekig. További kutatások tárják fel a magyarországi jiddis színház és a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga történetét, a 19. századi általános magyar vallásfelekezeti viszonyok hatását a zsidó valláspártok (ortodoxia, neológia) kialakulására.